

« zurück blättern vor »

GRAJCAR subst. m., ab 1643; auch *krajcar*, *krejcar*, *krejcer*. 1) 'Eisenstab zum Herausdrehen festsitzender Gegenstände, v.a. aus Gewehrläufen und Rohren' – 'żelazny pręt służący do wyciągania przedmiotów tkwiących w lufach strzelb, rurach itp.': 1643 UffDekArch III 1, SP17 *Potym obeyrzyć ma [sc. puszkarz] tez y infze potrzeby, to iest, szufle, stemple, kreycery, kozuchy do chędożenia*. o 1675 FredKon 36, SP17 *Aby przy káždey rufznicy, stępel był z kráycárem dłuższy niż rurá, dla wychędożenia rury*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 506 A, *że ja tego nie mam od natury darem, Szukaj do swej guldynki inszego z krajcarem*. o 1781–1783 Jak.Art. 3 323, L [*Graycar*] *wykręt, żelazo o iednym lub dwóch wásach krętych, osadzone na pręcie, do wykrecania rzeczy uwięzionych w ftrzelbie*. o 1792–1793 Perz.Cyr. 2 13, L *Jeżeli kula w kości uwięźnie, wykrecić ją graycarem do tego służącym*. o [LBel.] 1823–1825 Bob Łow I 230, SŁOW *należy mieć grajcar udzielny z gwintem, który by w potrzebie służył do wykrecania [nabojów z broni]*. o [arch.] 1923 Gemb.Uzbr. 305, DOR *Pomiędzy ścianami toża [działa] umieszczano skrzynkę amunicyjną, w której mieścily się: klucz, grajcar i język bawoli*. – (SŁA), TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. 2) 'Korkenzieher' – 'korkociąg': 1832–1844 L₂ 110, SJAM *a teraz w nudach korekty niejakie contre-coup przeciwko splinom gwałtownym, które mię często jak grajcarem w sercu wiercą*. o [LBel.] 1911 Lem.Czyn 178, DOR *Grajcar wwierca w nową flaszkę*. – L, SWIL, SW (gw.), LSP, DOR sowie BAN. o **Var:** *grajcar* subst. m., 1781–1783 Jak.Art.3 323, L o [LBel.] 1923 Gemb.Uzbr. 305, DOR – (SŁA), TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *krajcar* subst. m., 1675 FredKon 36, SP17 o [LBel.] (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 506 – TR, L, SWIL, SW (m.u.), DOR (daw.); *krejcar* subst. m. – TR, L, SW (m.u.); *krejcer* subst. m., [hapax] 1643 UffDekArch III 1, SP17. o **Etym:** nhd. *Krätzer* subst. m., 'Werkzeug zum Kratzen: so zum Reinigen des Gewehrrohres, auch zum Ausziehen der Ladung', GRI. o **Konk:** *korkociąg* subst. m., bel. seit (1926) 1931, DOR, zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *tyrbuszon* subst. m., bel. seit †1887, Sw, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 2. †*graca*. o **Hom:** *grajcar* subst. m., 'eine Münzbezeichnung', bel. seit 1846, DOR, zuerst geb. SWIL. o **Der:** *grajcarek* subst. m., 1859 Wol.Dom. I 178, DOR *Z markierską zręcznością wyjął korek grajcarciem*. Zuerst geb. L; *grajcarkowaty* adj., vor 1900 Prus, Sw, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 2; *krajcarek* subst. m., zuerst geb. Sw. o Inhalt 2 ist eine Übertragung von Inhalt 1, wohl wegen einer ähnlichen Funktion. Inhalt 1 ist mit dem Gegenstand verschwunden und höchstens als Terminus technicus geblieben. Inhalt 2, meistens *grajcarek*, wurde – wie auch das jüngere *tyrbuszon* – durch die Lehnprägung *korkociąg* (zum nhd. *Korkenzieher*; *ciągnąć* – 'ziehen') verdrängt.

« zurück blättern vor »